

DR. OLÁH JÁNOS

főiskolai tanár

SZTE Juhász Gyula Tanárképző Főiskolai Kar

Szeged

Nagy Péter Tibor: Járszalag és aréna

– EGYHÁZ ÉS ÁLLAM AZ OKTATÁSPOLITIKA ERŐTERÉBEN
A 19. ÉS 20. SZÁZADI MAGYARORSZÁGON –

Nagy Péter Tibor az oktatástörténeti jelenségek leírásában „a konfliktusos paradigma” híve. A kilencvenes években neveléstudományból és történettudományból is kandidált. Eddig négy könyve jelent meg számos tanulmánya mellett. Munkásságában főleg oktatástörténettel és értelmiség-történettel foglalkozik. Mint a szerző írja: most sem az a kérdése, hogy hogyan növekszik az egyes felekezetekhez tartozók aránya az egyes iskolatípusokban, hanem az, hogy a felekezetek hogyan reagáltak erre a kihívásra. A munka egyáltalán nem foglalkozik a vallással. Nagy Péter Tibor megállapítja, hogy az egyház története szereplőit tekintve nyilvánvalóan egybeesik a politikatörténettel, továbbá az egyházaknak valamiképpen meg kell osztaniuk személyi és anyagi forrásait a szociális, oktatási, hitéleti stb. funkciók között. Ha pedig a hitéleti-spirituális funkció függ az oktatási funkció ellátásának körülményeitől, akkor közvetve az állami oktatáspolitikától is függ. A szerző szerint valamennyi egyháztörténeti munka megkülönböztet korszakokat pl. a katolikus egyház életében – s a katolikus megújulások időszakait éppen ahhoz képest tekinti megújulásnak, hogy korábban elvilágiasodott jellegű volt az egyház vagy annak egy része, tehát maga a katolikus történetírás is úgy ítéli meg, hogy legitim az egyház egyes részeinek világi érdekeiről beszélni. Megállapítható, hogy az egyházak „éppolyan” iskolafenntartók, mint az állam, a községek és a magánosok, „éppolyan” befolyásolói az oktatáspolitikának, az iskolai nevelésnek, mint a társadalom más csoportjai. Nagy Péter Tibor munkájában az egyházak mint érdekeiket megjelenítő, s nem mint sajátos küldetést hordozó szervezetek jelennek meg. A kötet tanulmánygyűjtemény.

A szerző munkájában megállapítja: „noha az egyházak lehetőségei a hazafias nevelésre, az állam oktatásszabályozó tevékenységének befolyásolására, az iskolai valláserkölcsi nevelésre, valamint saját iskolák fenntartására nőttek, illetve nem csökkentek, az egyházak mind kevésbé maradhattak önmaguk – mindinkább az állami oktatáspolitikai szolgálatába álltak, mindinkább az állami oktatáspolitikai járszalagjára kerültek. Ha a társadalomban csökken az egyházi szolgáltatásra a kereslet, ha növekszik az egyház által nehezen befolyásolható oktatáspolitikai aktorok száma és ereje az oktatáspolitikai arénában, ha az oktatás növekvő költségeinek nincsen meg az egyházi fedezete, akkor az egyházak önerejükből képtelenek megőrizni oktatáspolitikai súlyukat. Ha a szerepük mégis változatlan marad vagy növekszik, súlyos árat kell érte fizetniük annak a politikai hatalomnak,

amely ezt lehetővé tette. Szélsőségesen fogalmazva: a „szabad egyház szabad államban” eszménye helyébe a „fogoly egyház a fogoly államban” állapot léphet.”

A szerző témái minden pedagógust érdekelhetnek: az analfabétizmus csökkentése, a középiskolázottság, állam és egyház a népiskola-politikában, a nemzetiségi kérdés és az egyházak, az új helyzet Trianon után, 1945 után, hitoktatás az ötvenes években, 1956 után, vallásosság a kilencvenes évek három nemzedékében stb.

Imponáló a könyv szakirodalmi bázisa. Tetszetős a kötet külső kivitelezése. Minden kolléga figyelmébe ajánljuk Nagy Péter Tibor munkáját.

Új Mandátum Könyvkiadó, Budapest, 2000. 320 p.

Dr. NAGY ANDOR
főiskolai tanár
Eszterházy Károly Főiskola
Eger

Összehasonlító pedagógia

A komparatív pedagógia hazai forrásai igen szegényesek. Tanulmányozásra alkalmas összefoglaló, tankönyv jellegű mű megjelenését éppen ezért őszinte elismeréssel kell fogadni. A szerkesztést felvállaló professzor-páros érdemei elvitathatatlanok.

Az előszó közli az olvasóval, hogy az igényes külsővel és belső tartalommal megjelent kötet szerzői az ELTE Neveléstudományi Intézetének munkatársain túl a bécsi, jénai, prágai, oxfordi egyetemek munkatársai, akik „a nevelésemélet, az oktatáselmélet és oktatáspolitikai nemzetközi tendenciáival modern koncepcióiba és kutatási eredményeibe” nyújtanak betekintést.

A szerkesztők – *dr. Bábosik István–dr. Kárpáti Andrea* – célja: ablaknyitás az európai és az Európán túli pedagógiai valóságra.

Közismert a múlt, a rendszerváltozás előtti időszak, amelynek sajátja volt, hogy „vigyázó szemünket” leginkább Moszkvára vetettük. A politikán túli határok, a nyelvi nehézségek is korlátozták a komparatív kutatásokat, vizsgálatokat. A szakmai-tudományos elszigeteltség ugyan jelentősen módosult, különösen a 80-as évektől, de 2002-ig kellett várni, hogy egy összehasonlító pedagógiát tartalmazó munka megszülethessen, tanulmányozható legyen.

A kötet négy nagyobb fejezetből áll, amelyek tartalmilag jól elkülönülnek. Az első rész három tanulmányt közöl korszerű értelmezésben az összehasonlító pedagógia tárgyáról, módszereiről, intézményrendszeréről.

A második fejezet szerzői az oktatáspolitikai nemzetközi perspektíváit mutatják be. Számunkra különösen értékes Falus Iván tanulmánya, amely az Európai Közösség országaiban kalauzol el, ismertetve az ottani pedagógusképzés modelljeit.